مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

محمد صالح گردش ۰۸/۰۷/۲۰۲٤

کلمۀ وَسَ

«وَسَ» یکی از واژه هاییست که در اوستا بسیار آمده است و این واژه در گزارش پهلوی «به کامک» یعنی بکام، ترجمه شده است. رجوع شود به: (پورداود، ابراهیم. یادداشت های گات ها. اساطیر: ۱۳۸۱. ص ۱۱۸.) همچنان واژه های وسو، وسن(وشن)، اوستَ، پسورد، وانس، سنگه و ... همه از ریشۀ مصدر وس به معنای خواستن و آرزو داشتن دانسته شده اند. چنانکه واژۀ وسنگه در گزارش پهلوی کامک شده یعنی کام و آرزو، و واژۀ ترکیبی وسس خشتهر در گزارش پهلوی به کامک خوتاکیه یعنی پادشاهی بکام شده است که در سنگ نبشته های شاهان هخامنشی آمده است. رجوع شود به: (همانجا، همان صفحه)

آنچه در این مورد می خواهم اضافه نمایم اینست که واژۀ وس آنگونه که در گزارش های پهلوی ترجمه شده است، معنای کام و آرزو را نمی دهد و این واژه در زبان پشتو و پارسی کاربرد دارد و معنای آن توان و قدرت است. از یک لحاظ ترجمۀ پهلوی «بکام» در معنای این واژه قابل قبول است و آن اینکه به کام بودن در تواناییست و توانایان به کام اند. شاید معنایی که در زبان پهلوی از این واژه شده است، معنای مجازی آن بوده باشد و با این شکل می توان تا اسم ترکیبی وسس خشتهر را «شهریار توانا» و یا «کشور توانمند» دانست. ناگفته نماند که واژۀ اوستایی «تویشی» که در گزارش پهلوی توخشش و در پارسی توش(توان) شده است، معنای وس(توان) را دارد، ولی این هم مفهومی دو واژه در یک زبان معنای آنرا ندارد که واژۀ وس را به معنای خواهش و آرزو بدانیم. ر.ک:(آرامگاه مهر. همین قلم. ص۸۹)

وس در زبان محاوره دری زبانان افغانستان نیز به معنی توان و طاقت است و هم این کلمه در زبان پشتو همین معنی را دارد و در زبان هندی نیز وس به معنی توان و «بی وسی» به معنی ناتوانی است. بنابراین بسیار ممکن است که این کلمه یکی از واژه های زبان سانسکریت بوده باشد که از دهلیز زبان اوستایی به زبان های پشتو و دری وارد گردیده است. پس با در نظرداشت ریشه این کلمه در اوستا و نیز کاربرد آن در زبانهای این حوزه نباید آنرا از ریشه واژۀ «وُسع» از زبان عربی دانست؛زیرا وُسع ریشه واژه های «وسعت» و «وسیع» در آن زبان است و بیشتر به‌معنی گشادی و فراخی‌معنی می دهد و اگر معنای توان و طاقت نیز به‌آن داده شده است، این معانی ممکن است از بنیاد واژۀ وس از اوستا بوده که به معنی آن کلمه وارد شده است. واژۀ «تِویشی» که در هات ٤۸ بند ٦ و هات ۲۹ بند ۱ آمده است به‌معنی تاب، زور و توش برگردان گردیده است. واژۀ «اَسورَ» که در هات ۲۹ بند ۹ آمده به‌معنی ناتوان گرفته شده‌است، در این واژه «اَ» از ادات نفی است و سورَ به‌معنی توانا و زورمند و زبردست می باشد. به‌احتمال قوی که واژۀ زور در دو زبان پشتو و پارسی از ریشه واژۀ سور خواهد بود و هم واژۀ سور در زبان سانسکریت به‌معنی خورشید است و نیز زورمندی و توانمندی از

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزي بڼي پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ

عالیترین صفات ایزد مهر در آیین زردشتی بوده است. هدف این است که واژه‌های اوستایی نباید تنها با اتکاء به‌قرائت و معنایی‌که موبدان زردشتی نسل اندر نسل در حوزه های کوچک و بزرگ آموزش‌های دینی نموده اند، بسنده شود و بسیار ممکن است که با گذشت زمان های طولانی، در معانی واژه ها اشتباهاتی رو نما گردیده و شاید هم در قرائت تعدادی از واژه ها نیز تا امروز اشتباه هایی صورت پذیرفته باشد که نباید درین موارد متکی به‌یک اصل و پایه بود و باید ریشهٔ چنین واژه ها را برعلاوهٔ زبان پارسی دری و حوزه های تعلیمات دینی زردشتیان، در زبان‌های دیگر به‌ویژه در زبان پشتو نیز در نظر گرفت. بنابرهمین ملحوظ و موارد دیگر پیشنهاد می‌نمایم که در دو باره خوانی و تعمق به‌واژه ها و اصطلاحات اوستایی توجه صورت گیرد و دراین راستا از پژوهش‌گران و محققان زبان پشتو می‌خواهم تا در همچو موارد توجه خاصی مبذول بدارند. می باید افزود که تمام پارسی- دری زبانان تا امروز کلمهٔ وسع زبان عربی را به معنای طاقت و توان نیز بکار می برند، ولی نویسندگان پشتو زبان این واژه را به همین معنی و به هیأت وَس می نویسند که از دید من درست و سنجیده و بجاست.

منابع:

۱-گردش، محمدصالح. آرامگاه مهر. مزارشریف: مطبعه سید هاشم. ۱۳۸۵

۲-پورداود، ابراهیم. یادداشت های گات ها. انتشارات اساطیر: ۱۳۸۱

لینک آرشیف محترم محمد صالح گردش

http://www.afghan-german.com/tahLiLha/EditAutor.aspx?90

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیږلو مخکې په ځیر و لولئ